

Tánczos Vilmos moldvai gyűjtésének nyelvészeti feldolgozása

Vargha Fruzsina Sára

Nyelvtudományi Kutatóközpont

1. Bevezetés

Moldva sajátos helyzetű terület a magyar dialektológiában. Legnagyobb nyelvjárási adattárunknak, A magyar nyelvjárások atlaszának¹ (a továbbiakban MNyA.) egyetlen moldvai kutatópontja sincs, a moldvai nyelvjárások kutatása így leginkább az erdélyi adattárak, elsősorban a kolozsvári dialektológiai iskola gyűjtései, kiadványai alapján lehetséges. Kolozsvárhoz kötődik a legújabb, a moldvai nyelvjárások szókincsét gazdag példaanyaggal bemutató kiadvány, A moldvai magyar tájnyelv szótára is. A nyelvjárási adattárak szinte kizárólag lexikai elemek adatolására vállalkoztak, ezeken keresztül téve megragadhatóvá elsősorban hangtani, illetve egyes morfológiai jelenségeket. Az egyetlen adattár, amely nagyobb terjedelemben ad közre a fonetikai részleteket is dokumentáló hangjelöléssel moldvainak tekinthető nyelvjárási szövegeket, Hegedűs Lajos szöveggyűjteménye². A lejegyzések alapjául szolgáló hangfelvételeket Magyarországon készítette, nyolc moldvai településről származó, áttelepült beszélőkkel.

Miközben a moldvai magyar nyelvjárások közül több is, beszélők hiányában, az utóbbi évtizedekben végképp kutathatatlanná vált, sohasem folyt olyan nyelvészeti vállalkozás, amely egy szövegtörzshöz megalapozásához felhasználható reprezentatív hangzó mintát gyűjtött volna a régióban. Tánczos Vilmos kolozsvári néprajzkutató azonban évtizedeken át kutatta a moldvai magyarság archaikus népi imáit, és magát a világgépet, gondolkodásmódot, vallásgyakorlatot, amely ezekhez a szövegekhez elválaszthatatlanul kapcsolódik³. Minden olyan moldvai települést fölkeresett, ahol azt gondolta, fennmaradhattak még imádságok, esetleg olyan szövegek is, amelyeket még nem sikerült dokumentálni, s így a nyelvcserevel és az életforma megváltozásával örökre feledésbe merülhetnek. Mivel a hangfelvételek az archaikus imaszövegek mellett rögzítik a mindennapi vallásgyakorlás formáit, a szövegek elsajátításának folyamatát, személyes történeteket az imákkal, az imádkozás hatásával, erejével kapcsolatosan, a beszélgetések alapján az élőnyelv és a kötött szövegek jellegzetességeinek vizsgálata egyaránt lehetséges. Tánczos Vilmos moldvai gyűjtése páratlan kincs tehát nemcsak a néprajztudomány, hanem a magyar nyelvészeti kutatások számára is. É. Kiss Katalin Élvonal projektjében (NKFIH 129921) nyílt lehetőség arra, hogy – Tánczos Vilmossal együttműködve és az ő irányításai mentén – a Nyelvtudományi Kutatóközpontban megkezdjük a moldvai felvételek nyelvészeti szempontú feldolgozását. 2021 szeptemberétől a hanganyagok lejegyzését A moldvai magyar nyelv: Adatbázis-építés és grammatikai kutatások című, ELKH-finanszírozású projektben folytatjuk (szintén a Nyelvtudományi Kutatóközpontban, a vezető kutató Surányi Balázs). A projekt kiemelt célja az adattár bővítése minél több település hanganyagainak feldolgozásával.

¹ Deme–Imre szerk. 1968–1977.

² Hegedűs 1952.

³ Tánczos 1995., 1999., 2001.

Dolgozatomban a moldvai nyelvjáráskutatás legfontosabb forrásainak rövid bemutatása után beszámolok Tánzos Vilmos gyűjtéseinek nyelvjárási lejegyzéséről, áttekintve a munkafolyamatot és felvázolva az adattár felhasználásában rejlő lehetőségeket.

2. Moldvai nyelvjárási adattárak

A moldvai nyelvjárások vizsgálatát a kolozsvári nyelvöldrajzi iskola kutatói tűzték ki célul, ezt szolgálták azok a területen folyó kutatások, gyűjtések, amelyek eredményeként létrejött A moldvai csángó nyelvjárás atlasza (a továbbiakban MCsNyA.)⁴. Noha a népzében már évtizedekkel korábban általános volt, hogy a dallamokat hangfelvételen is rögzítsék – Domokos Pál Péter már az 1920-as, 1930-as években készített helyszíni fonográffelvételeket Moldvában, ezeknek lejegyzett változataiból több is bekerült a Csángó népzene köteteibe⁵ –, a magyar nyelvjáráskutatásban nem volt jellemző, hogy az adatgyűjtéseket hanganyagokkal is dokumentálják. A kiejtésben, szókincsben, morfológiában meglévő térbeli változatosságot a nyelvjáráskutatók hagyományosan fonetikus lejegyzéssel rögzítették a helyszínen.

A MCsNyA. a legjelentősebb adattár, amely alkalmas a jellegükben olykor igen eltérő moldvai nyelvjárások viszonyrendszerének feltárására. Az atlasz 43 kutatópontról közöl magyar nyelvjárási adatokat, az informatizált (számítógépen megfelelően rögzített) változat összesen 1035 térképlapból áll, ez az 1991-ben megjelent első két kötet és a későbbiekben előkerült harmadik kötet anyagát is tartalmazza⁶. A MCsNyA. az alapja Gálffy Mózses első, a teljesség igényével készült leírásainak a moldvai nyelvjárások hangtani jellegzetességeiről⁷, illetve a közelmúltban készült, a különböző eredetű moldvai nyelvjárások viszonyrendszerének megragadását célzó, szintén elsősorban hangtani alapú kvantitatív, térképes kimutatásoknak is⁸.

Az atlaszadatok, bár sok tekintetben alkalmasak nyelvjárásközi összevető vizsgálatokra, és bizonyos tekintetben a hangrendszer tanulmányozására is, csak korlátozottan teszik lehetővé a nyelvhasználatban jelentkező variabilitás vizsgálatát, illetve még a térképlapok nagy száma mellett is csak a nyelvi jelenségek egy részét teszik tanulmányozhatóvá.

2005–2007-ben Bodó Csanád szakmai irányításával zajlott a MCsNyA. követéses vizsgálata 30 moldvai településen, 250 címszó újrakérdezésével. A követéses vizsgálatban kutatópontonként átlagosan 14 fő válaszolt a kérdőfüzetben rögzített kérdésekre, amelyek az atlaszkérdéseken túl az adatközlőkkel kapcsolatos szociolingvisztikai, nyelvhasználati kérdéseket is tartalmaztak⁹. Ez az adattár már hangfelvevők segítségével készült, az adatok lejegyzésére már a kutatás második fázisában került sor, a terepen rögzített hanganyagok alapján. A gyűjtők kérdéseire adott válaszok rögzítésén több lejegyző is dolgozott, ezért az egyes jelenségek elemzéséhez, térképezéséhez egyelőre ellenőrzésre és egységesítésre van szükség.

⁴ Gálffy–Márton–Szabó T. 1991.

⁵ Domokos–Rajeczky 1956–1961.

⁶ Bodó–Vargha 2008.

⁷ Gálffy 1964a., 1964b., 1965.

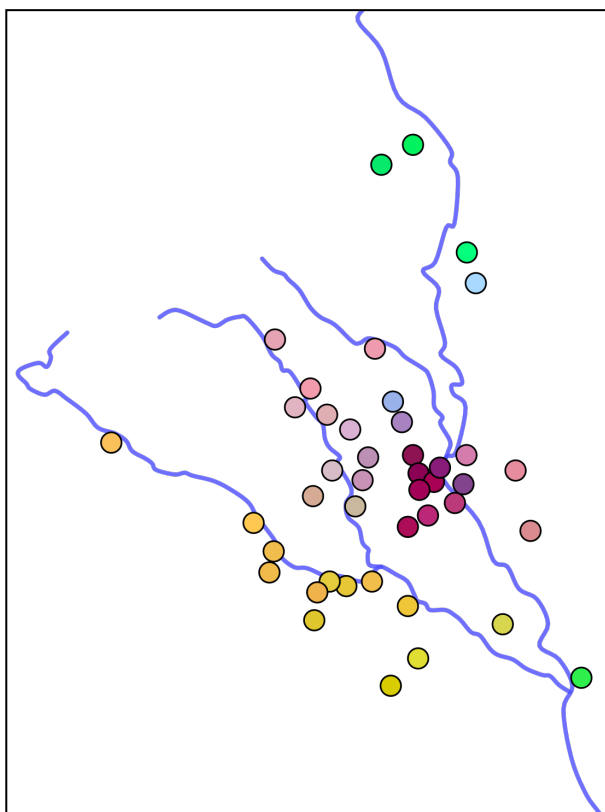
⁸ A MCsNyA. anyaga alapján készült kvantitatív kutatásra l. például Bodó–Vargha–Vékás 2012, Vargha 2017: 99–107.

⁹ A MCsNyA. követéses vizsgálatáról l. bővebben Bodó 2007.

Gazdag példaanyaggal, több kutató gyűjtését is fölhasználva készült A moldvai magyar tájnyelv szótára¹⁰ (a továbbiakban MMTSz.), a szócikkek rövidebb mondatokat, szövegrészeket is közölnek, forrásként megadva a települést, ahonnan az adat származik. A szótár így jó kiindulási alap lehet egy-egy jelenség térbeli variabilitásának áttekintéséhez.

A szövegfelvételek gyűjtését és közreadását célzó egyetlen nagyobb vállalkozás Hegedűs Lajos nevéhez fűződik. Az 1940-es évek végén, illetve az 1950-es évek elején készített hangfelvételeket baranyai településeken az egy évtizeddel korábban áttelepült moldvai beszélőkkel. A felvételekből szöveggyűjteményt is készített, amelynek előszavában rövid megállapításokat tesz a moldvai nyelvjárások hangrendszereiről¹¹. Ugyan csupán nyolc moldvai település Magyarországra áttelepült beszélőinek nyelvhasználatát vizsgálta, szövegfelvételei olyan jelenségek elemzését is lehetővé teszik, amelyek vizsgálatát az izolált szavakat rögzítő atlaszok nem, illetve a gyakoriságra, használati körre vonatkozóan is tud megállapításokat tenni (például az *á* előtti asszociatív *á*-zás esetében). Hegedűs gyűjtése nem került bele a magyar nyelvészeti kutatások vérkeringésébe, feltehetőleg azért, mert a kötetnek csak egyetlen kiadása volt, mára már könyvritkaságnak számít, vagyis nehezen hozzáférhető.

3. Néprajzi interjúk lejegyzése Tánzos Vilmos moldvai gyűjtéséből

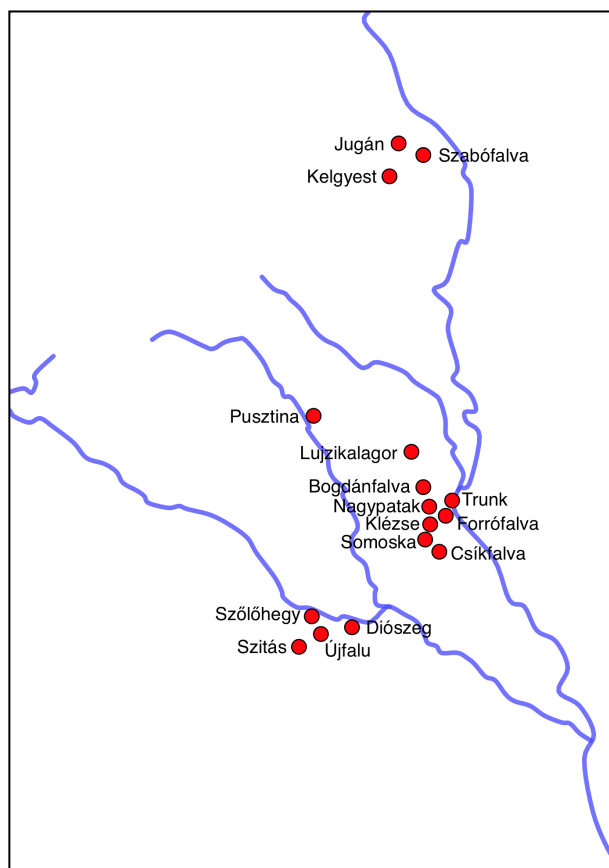

1. ábra: A MCsNyA. dialektometriai elemzése alapján készült többdimenziós skálázás színes térképes ábrázolása. Azon kutatópontok között feltételezhetünk nagyobb nyelvjárasi hasonlóságot, amelyeknek a színe hasonló, illetve közel azonos.

¹⁰ Péntek 2016–2017.

¹¹ Hegedűs 1952.

A fent említett adattárak kiemelt forrásai a moldvai nyelvjárások kutatásának, jellegükénél fogva azonban – kivéve a nyolc település beszélőivel készített felvételek lejegyzéseit közreadó Hegedűs-féle szöveggyűjteményt¹² – kevésbé teszik lehetővé az élőnyelv tanulmányozását, illetve elsősorban a korábbi kutatások alapján már ismert nyelvi jelenségeket teszik vizsgálhatóvá, többségüket jobbra néhány példa alapján. Ahhoz, hogy az atlaszokból hiányzó, vagy csak szórványosan adatolt jelenségeket is vizsgálhassuk, illetve megfigyelhessük az egyes jelenségek előfordulási gyakoriságát, a különböző változatok közti ingadozásokat, elengedhetetlen a moldvai magyar nyelvjárások kutatására alkalmas, megfelelő pontossággal lejegyzett szövegkorpusz létrehozása.

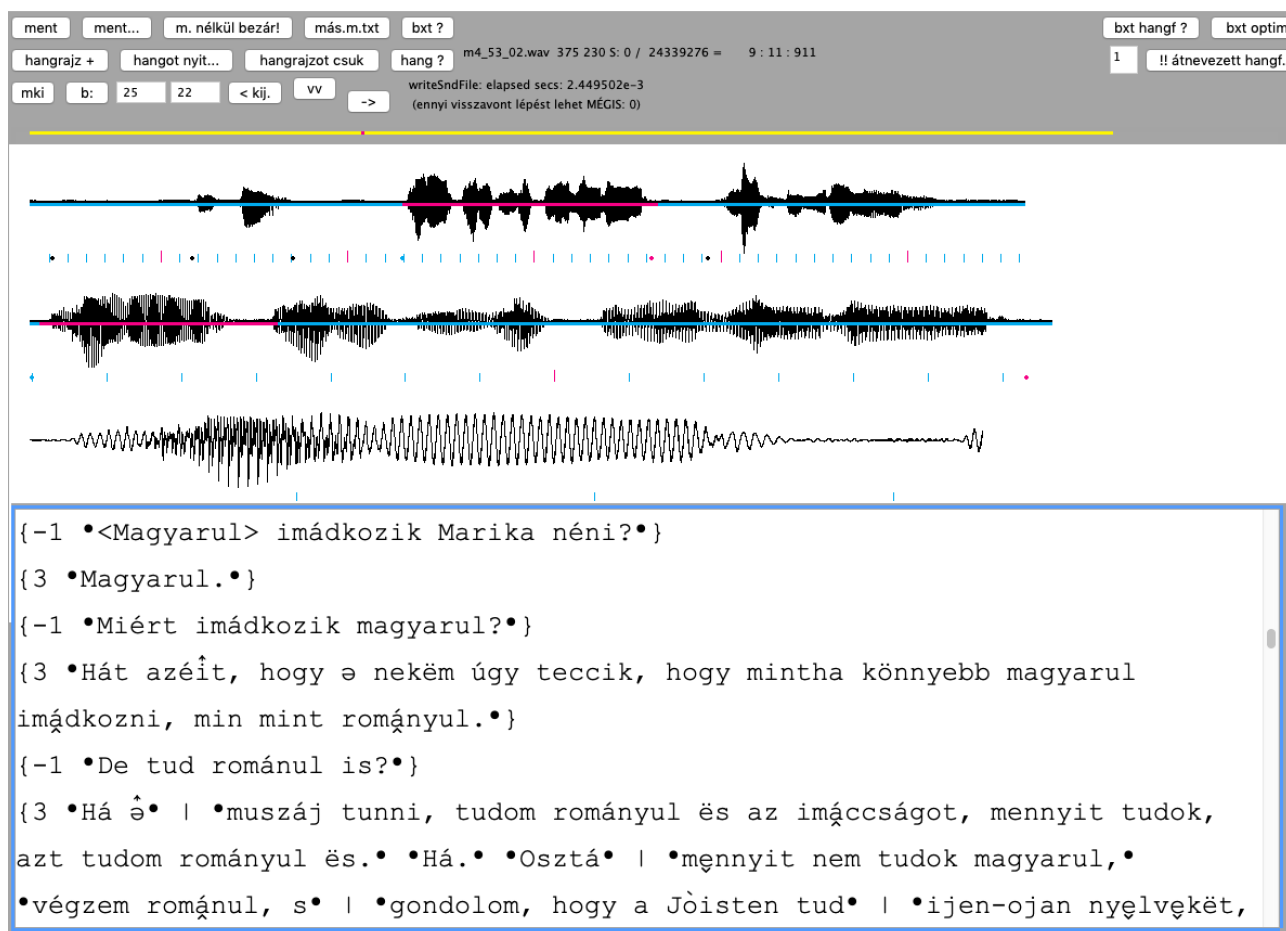
2. ábra: A már elkészült lejegyzések kutatóponthálózata

Szervezett dialektológiai gyűjtés, amely reprezentatív hangzó mintát gyűjtött volna a régióban, nem volt. Tánczos Vilmos moldvai gyűjtései azonban, bár nem dialektológiai kutatás céljából készültek, kiváló forrásanyagként szolgálhatnak a nyelvészek számára is. A korábbi dialektológiai kutatások eredményeiből és a MCsNyA. dialektometriai vizsgálatából is egyértelműen látszik, hogy a moldvai nyelvjárások korántsem egységesek, szinte minden település nyelvjárását tekintve is külön világ (l. az 1. ábrát). Éppen ez a változatosság teszi kiemelten fontossá, hogy minél teljesebb képet kaphassunk a területről, vagyis minél több moldvai településről legyenek anyagaink. Az adattár kialakításakor ezért már a lejegyzési munkálatok első szakaszában arra törekedtünk, hogy legyenek szövegeink minden moldvai nyelvjárás csoportból. Jelenleg 16 településről vannak lejegyzett és legalább egyszer ellenőrzött anyagaink, az északi Szabófalvától a Tatros

¹² Hegedűs 1952.

menti Szitásig (1. a 2. ábrát). Az eddig elkészült lejegyzéseket Balázs Renáta, Eris Elvira Mária és Vargha Fruzsina Sára készítette.

A hangzó anyag lejegyzését a magyar számítógépes dialektológiában meghonosodott standard szerint végezzük, a Bihalbocs összefoglaló néven ismert nyelvészeti technológiák használatával¹³. A feldolgozás során az eredeti hangfelvételt időzíti markerekkel összekapcsoljuk a lejegyzéssel, így a szövegek olvasása közben egyetlen kattintással elérhetővé válik a lejegyzett részletek eredeti, hangzó formája (1. a 3. ábrát). A hanggal összekapcsolt lejegyzések előnye, hogy könnyen lehet a már elkészült lejegyzéseket ellenőrizni, javítani, oktatási segédanyagként fölhasználni, illetve ez lehet a záloga annak is, hogy más tudományterületek is könnyebben bekapcsolódhassanak az adattár kutatásába.

3. ábra: A hanganyagok feldolgozása a Bihalbocsban

A hangfelvételeken előfordulnak román szövegrészletek is, ezeket is lejegyezzük, mivel hozzátartoznak a kontextushoz, ám román szöveggként megjelölve. A szöveg könnyebb megértése érdekében ezekhez a részekhez magyar fordítást is kapcsolunk. Előfordulnak a szövegekben olyan szavak, rövidebb részletek is, amelyek előzetes tudás, a nyelvjárásban való jártasság nélkül nehezen értelmezhetőek, ezeket a részleteket is igyekszünk magyarázatokkal ellátni. A magyarázatoknál és különösen a moldvai magyar nyelvjárásokban gyakran előforduló román kölcsönszók jelentésének megadásakor – ahol lehet – az MMTSz.-ra támaszkodunk.

¹³ A fejlesztések történetéről, alapelveiről l. Vékás 2007.

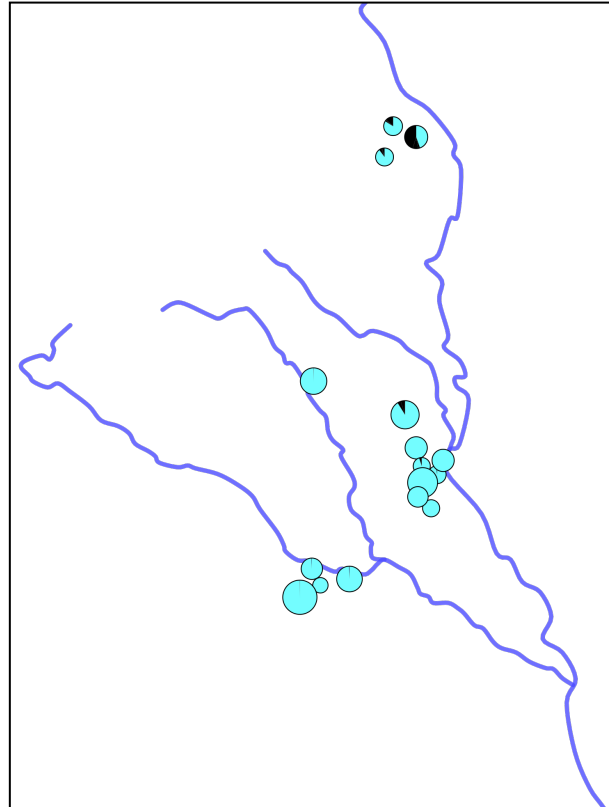
A hangjelölés megfelel a magyar egyezményes hangjelölés szabályainak, attól csak néhány esetben térünk el, annak érdekében, hogy minél egyszerűbb eljárásokkal tudjuk az anyagokat – a különböző kutatói igényekhez alakítva – többféle formába konvertálni. A hangminőségek megfelelő pontosságú jelölése lehetővé teszi, hogy elemezzük a nyelvjárások hangtani sajátosságait, azokról kimutatásokat, nyelvföldrajzi térképeket készítsünk, és hogy biztosítsuk az összevethetőséget a korábbi lejegyzésekkel, atlaszadatokkal. A már elkészült munkaanyagainkat online is megjelenítjük, így mindenki számára, aki a korpuszt nyelvészeti, néprajzi vagy akár népzenei vonatkozásai miatt a végső ellenőrzések elvégzése előtt is böngészni szeretné, már az adattár készítésének folyamatában elérhetők a lejegyzések (<https://nlp.nytud.hu/csango/>).

Terveink szerint az adattár online kutathatóságát a következő években fejlesztjük, hogy minél több funkció, amely a már meglévő nyelvészeti technológiákkal rendelkezésre áll, az online felhasználók számára is elérhető legyen. További célunk, hogy létrehozzuk az adattár morfológiailag annotált változatát is, megteremtve az összetett keresés és szövegelemzés további lehetőségeit.

4. Néhány példa hangtani jelenségek térbeli megoszlására az adattár alapján

A lejegyzések során arra törekszünk, hogy – a dialektológiai hagyománynak megfelelően – aprólékosan jelöljük a hangok ejtésbeli sajátosságait. Jól tudjuk azonban, hogy a hangjelölésben mindig van némi esetlegesség, és ez az esetlegesség minden egyes lejegyzett adatunkra érvényes. Kvantitatív megközelítésben azonban az esetlegességek jórészt kiküszöbölhetők, a nyelvjárási jellegzetességek megragadhatókká válnak¹⁴. A továbbiakban arra hozok néhány példát, hogyan alkalmazhatók a lejegyzéseink a már rendelkezésünkre álló egyszerű keresési és térképezési eljárások segítségével a moldvai nyelvjárásokban megmutatkozó térbeli változatosság megragadására egyes hangtani jelenségek esetében.

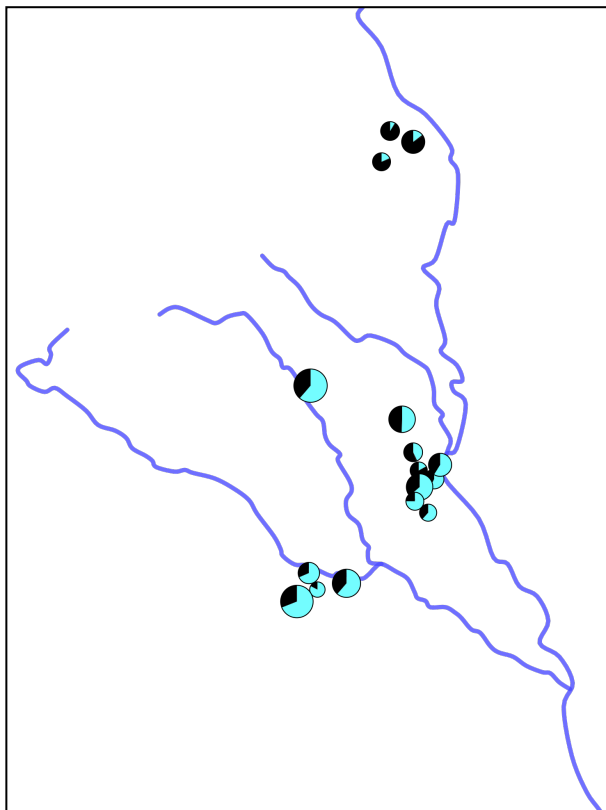
¹⁴ vö. Vargha 2020.

4. ábra: A *dzs* (ide számítva a *dzs* és *gy* közötti átmeneti hangokat is) és a *gy* hangok egymáshoz képesti előfordulása a lejegyzésekben az egyes kutatópontokon. Minél feketébb a kördiagram, annál nagyobb a *dzs* hangok aránya. A kutatópontok mérete a találatok számával arányos.

Az első jelenségtérkép (4. ábra) a *dzs*-zés (más magyar nyelvváltozatok *gy* hangja helyén, feltehetőleg nyelvtörténeti okokra visszavezethetően, *dzs* hangot ejtenek) térbeliségét igyekszik megragadni, a szövegekben előforduló *dzs* hangok arányát a *gy* hangok arányához viszonyítva. A *dzs* és *gy* ejtémódja közötti,

átmeneti hangok is a *dzs*-k számát növelik a kimutatásban, mivel ezek a hangféleségek is a *dzs*-zés meglétére utalnak egy adott kutatóponton. A kutatópontok mérete az adatok számával arányos.

5. ábra: Az *sz* és *s* hangok egymáshoz képesti aránya a lejegyzésekben. Az *sz* arányát a fekete szín jelöli, minél feketébb egy kutatóponton a kördiagram, annál gyakoribb az *sz* előfordulása.

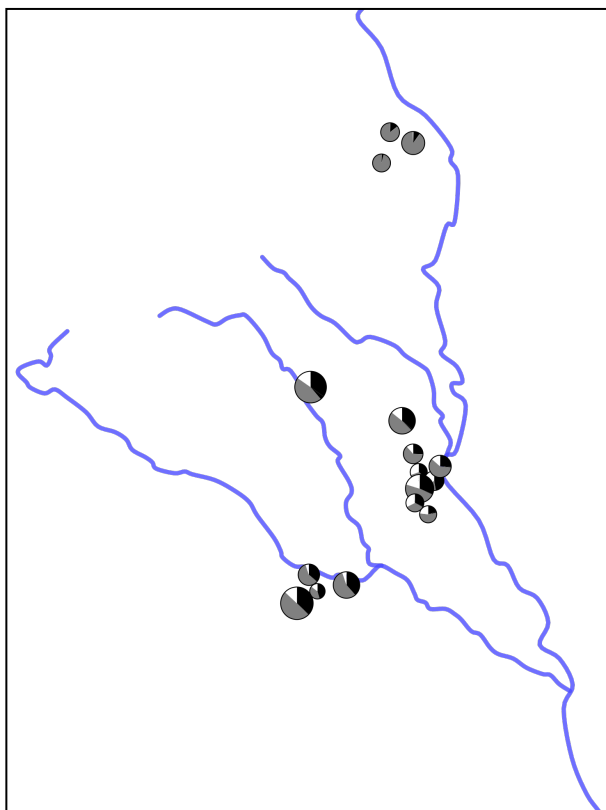
Az egyes moldvai nyelvjárásokra jellemző, talán legismertebb nyelvjárási jellegzetesség az ún. „szelypelés”, azon belül is az *sz*-elés, vagyis a más nyelvjárások *s* hangjai helyén *sz* hangok ejtése. A moldvai magyar nyelvjárások kutatói közt régóta konszenzus van abban, hogy az *sz*-elés megőrzött régiség. A korábbi¹⁵ és az újabb kutatások¹⁶ egyaránt rámutatnak arra, hogy a jelenség fokozatosan gyengülő tendenciát mutat, amelyet a székelyes hangrendszer hatásával magyaráznak, az egyértelműen székelyes nyelvjárású települések nyelvhasználatából ugyanis ez a jelenség teljesen hiányzik. A második jelenségtérkép (5. ábra) az *s* és *sz* hangok egymáshoz képesti arányát mutatja az általunk készített lejegyzésekben.

Az *e*-féleségek fonetikai minősége és fonológiai megítélése hagyományosan kiemelten fontos szempont a magyar nyelv térbeli változatosságának leírásában, a nyelvjárások magánhangzórendszereinek jellemzésében, illetve a nyelvjárási területek elhatárolásában egyaránt. A moldvai magyar nyelvjárások *e* tekintetben jellegzetes megoszlást mutatnak: a fonéma-megkülönböztetés tekintetében az északi változatokban nem él a zárt *ĕ* – nyílt *e* megkülönböztetés, a zárt *ĕ* hangok az *e* fonéma ejtésbeli változatainak tekinthetők. A székelyes magánhangzórendszerű moldvai nyelvjárások azonban megkülönböztetnek nyílt *e*-t és zárt *ĕ*-t,

¹⁵ Gálffy 1964b: 157–161.

¹⁶ Bodó 2007.

jellemző rájuk az *e* igen nyíltan ejtett változata is. A 6. ábra – az *e*-féleségek fonetikai minőségeit három csoportra bontva – a zárt *ĕ*, az *e* és az igen nyílt *ä* megoszlását mutatja a lejegyzéseink alapján¹⁷.

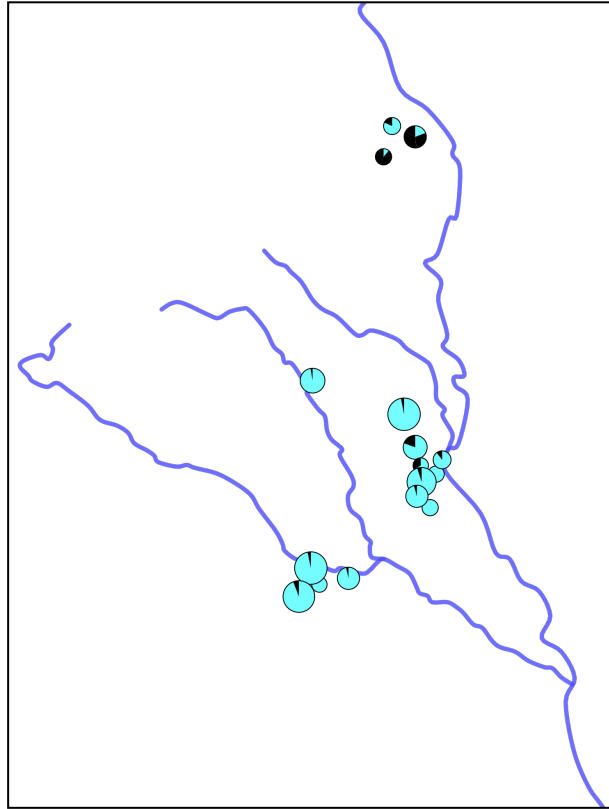
6. ábra: A különböző *e*-féleségek megjelenése az egyes kutatópontokon. ● zárt *ĕ*, ● *e* (a zártabbnak jelölt *ĕ* hangok is), ○ igen nyílt *ä* (a nyiltabbnak jelölt *ĕ* hangok is)

A magyar nyelvi változók kutatásának régi témája az *l*-kiesés, vagyis az a jelenség, hogy a szótagzáró *l* nem hangzik, viszont a megelőző rövid magánhangzó megnyúlik. Ez a jelenség szinte a teljes nyelvterületen megfigyelhető, azonban van, ahol csak igen szórványosan jelentkezik¹⁸. Az *l*-kiesésnek lexikai kötöttsége is lehet: a létige múlt idejű alakjaiban (pl. *volt*, *voltak*) általánosabban jelentkezik, mint más szavakban. A mezőségi nyelvjárásokra általában jellemző az *l* megmaradása. A moldvai nyelvjárásokban a MCsNyA. anyaga alapján készített jelenségtérképek tanúsága szerint leginkább az északi kutatópontokon jellemző, hogy az *l* megmarad (például a *holnap*, *kölcsön*, *zöld* szavak helyi változataiban), de Bákó környékén is előfordulnak ilyen példák¹⁹. Az általunk készített lejegyzésekben azt néztem meg, milyen az *l*-kiesés térbelisége a létige múlt idejű alakjaiban (7. ábra). A térkép alapján a szabófalvi és a kelgyesti lejegyzésekben feltűnő az *l* megmaradása, vagyis ezeken a kutatópontokon jellemzően még a létige múltidejű alakjaiban sem fordul elő *l*-kiesés. Jól látszik az is, hogy Bákó környékén is nagyobb arányban marad meg az *l*, mint a székelyes nyelvjárású területeken a Tázló és a Tatros mentén, ahol egyértelműen az *l*-kieséses (*vót*, *vótam*, stb.) változat a jellemző.

¹⁷ Az *e*-féleségekről a moldvai nyelvjárásokban l. bővebben Vargha, publikálásra benyújtva.

¹⁸ vö. Fazakas 2012.

¹⁹ vö. Bodó–Vargha 2007: 16. térkép

7. ábra: A szótagzáró *l* viselkedése a lejegyzések alapján a létige múlt idejű alakjaiban. A fekete szín mutatja azoknak az eseteknek az arányát, ahol az *l* megmarad (*volt*, *wultam*, stb.).

5. Összegzés

Tánczos Vilmos moldvai gyűjtéseinek lejegyzése páratlan lehetőség a nyelvtudomány számára, e nélkül ugyanis a moldvai nyelvjárások szövegalapú vizsgálata elképzelhetetlen lenne, hiszen ez az egyetlen, a teljes területet lefedő, a gyűjtő személye és a gyűjtés módszertana szempontjából is koherens hanganyag ebből a régióból. A lejegyzendő szövegek kiválasztásánál arra törekedtünk, hogy adattárunk már a kutatás kezdeti szakaszában minél jobban lefedje a teljes területet, és így minél teljesebb áttekintést adhasson a moldvai nyelvjárásokról. Az adattár már jelenlegi formájában is kereshető, térképes kimutatásokra is van lehetőség a számítógépes dialektológiában meghonosodott technikákkal. Terveink szerint a következő két évben növeljük a hanggal összekapcsolt szövegek online változatának kereshetőségét, elemzési lehetőségeit is. Bízunk abban, hogy az elkészült adattár több tudományág kutatói számára szolgálhat majd forrásul, és az oktatásban is hasznosul.

Irodalom

Bodó Csanád

2007. Követéses geolingvisztikai vizsgálat Moldvában. In: Guttmann Miklós – Molnár Zoltán (szerk.). *V. Dialektológiai Szimpozion*. Berzsényi Dániel Főiskola, Szombathely. 37–47.

Bodó Csanád – Vargha Fruzsina Sára

2007. Jelenségtérképek A moldvai csángó nyelvjárás atlaszából. ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék, Budapest.

Bodó Csanád – Vargha Fruzsina Sára

2008. Régi nyelvatlaszok – új módszerek. *Magyar Nyelv* 104: 335–351.

Bodó Csanád – Vargha Fruzsina Sára – Vékás Domokos

2012. Classifications of Hungarian dialects in Moldavia. In: Lehel Peti – Vilmos Tánzos Eds. *Language Use, Attitudes, Strategies: linguistic identity and ethnicity in the Moldavian Csángó villages*. Cluj-Napoca, Romanian Institute for Research on National Minorities. 51–69.

Deme László – Imre Samu (szerk.)

1968–1977. A magyar nyelvjárások atlasza 1–6. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Domokos Pál Péter – Rajeczky Benjámin

1956–1961. Csángó népzene, 1-2. Zeneműkiadó, Budapest.

Fazakas (Gál) Noémi

2013. Az / kiesése mint nyelvi változó a Vöő István-féle hangoskönyvben. In: Kontra Miklós – Németh Miklós – Sinkovics Balázs (szerk.). *Elmélet és empiria a szociolingvisztikában*. Gondolat Kiadó, Budapest. 402–416.

Gálffy Mózes

1964a. A moldvai csángó nyelvjárás hangrendszere. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 8: 31–44.

1964b. A moldvai csángó nyelvjárás mássalhangzó-rendszere. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 8: 157–167.

1965. A moldvai csángó nyelvjárás fonéma-variáns rendszere. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 9: 257–269.

Gálffy Mózes – Márton Gyula – Szabó T. Attila (szerk.)

1991. A moldvai csángó nyelvjárás atlasza 1–2. (A kiadás előkészítői: Murádin László – Péntek János.) MNyTK. 193. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

Hegedűs Lajos

1952. Moldvai csángó népmesék és beszélgetések. Közoktatásügyi Kiadóvállalat, Budapest.

Péntek János (szerk.)

2016–2017. *A moldvai magyar tájnyelv szótára*. Erdélyi Múzeum Egyesület, Kolozsvár.

Tánzos Vilmos

1995. *Gyöngyökkel gyökereztél. Gyimesi és moldvai archaikus imádságok*. Csíkszereda, Pro Print Könyvkiadó, Krónika Könyvek.

1999. *Csapdosó angyal. Moldvai archaikus imádságok és életterük*. Csíkszereda, Pro Print Könyvkiadó, Krónika Könyvek

2001. *Nyiss kaput, angyal! Moldvai csángó népi imádságok. Archetipikus szimbolozáció és életter*. Budapest, Püski Kiadó Kft.

Vargha Fruzsina Sára

2017. *A nyelvi hasonlóság földrajzi mintázatai. Magyar nyelvjárások dialektometriai elemzése*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

2020. Magánhangzó-minőségek meghatározása nyelvatlaszadatok alapján. *Magyar Nyelv* 116: 442–461.

Publikálásra benyújtva. Különböző nyelvjárások magánhangzó-rendszereinek találkozása: a megigekötő esete Moldvában. *Nyelvtudományi Közlemények*.

Vékás Domokos

2007. Számítógépes dialektológia. In: Guttman Miklós – Molnár Zoltán (szerk.), *V. Dialektológiai Szimpozion*. Berzsenyi Dániel Főiskola, Szombathely. 289–293.